

demokratin

För 25 år sedan svarade den offentliga sektorn för en fjärdedel av bruttonationalprodukten, i dag för 55 procent. Med samma ökningstakt har den stigit till 62 procent om fem år, och till 100 procent någon gång på 1990-talet. Vid den tidpunkten skulle alltså Sverige vara ett helt igenom socialiserat land.

Vill ens Olof Palme ha ett sådant samhälle?

Ingen vill beskylla den svenska socialdemokratin för diktaturtendenser. Det är kanske möjligt att det skulle gå att förverkliga någon form av "demokratisk socialism" som hr Palme och hans meningsfränder ibland långtansfullt talar om. Men det återstår att bevisa. Ännu har det i alla händelser inte inträffat att en stat på fredlig väg blivit socialistisk. Inte heller har en nation på ett naturligt sätt kunnat övergå från socialism till demokrati med frihet och flerpartisystem. Där emot har demokratin kunnat återinföras i mer eller mindre fascistiska länder, låt vara inte utan födslovänder. Ett exempel på detta är Grekland.

Det finns goda skäl att i likhet med moderatledaren Gösta Bohman erinra om att en ohämat snabb ansvällning av den offentliga sektorn kan medföra konsekvenser som äventyrar demokratin. Frågan måste följaktligen ställas vilken storlek den offentliga sektorn kan ha utan att demokratin undergrävs.

Den offentliga sektorns expansion är inte, som en del tycks tro, någonting ödesbestämt, någonting som ligger utanför maktavarnas räckvidd. Ansvällningen är en följd av den politiska viljan.

Politikerna är mestadels uppfinningsrika när det gäller att vidga myndigheternas verksamhetsfält. Borde inte deras idéflöde i fortsättningen också kunna användas till att utröna vilka möjligheter som står till buds att "privatisera" vissa samhällsområden?

Säkert finns det uppgifter t ex inom vårdsektorn, där det en gång kunde anföras goda argument för att myndigheterna skulle ta över men där förhållandena i dag hunnit bli väsentligt annorlunda. Detta har bla den förre socialdemokratiska riksdagsmannen Nils Kellgren framhållit. Men han har tyvärr inte särskilt många meningsfränder, framför allt inte inom sitt eget parti. Ändå är han ute i ett angeläget ärende. En privatisering av en del av statens och kommunernas områden framstår som ofrånkomlig, om man skall kunna skaffa fram resurser till de fält, där ökade offentliga insatser verkligen behövs, och om man skall kunna slå vakt om demokratis funktionsduglighet.

Den kommunala demokratin fungerar inte så bra som önskvärt vore. Utredningen om den kommunala demokratin arbetade i fem år och presenterade på försommaren i fjol sitt huvudbetänkande, som sedan varit ute på remiss. Naturligtvis är det angeläget att diskutera exempelvis slopande av den ge-

mensamma valdagen, samt inrättande av kommundelsråd och kommunala folkomröstningar. Men det som mest underminerat den kommunala demokratin är en faktor som ligger på ett annat plan. Inte mindre än omkring 80 procent av kommunernas utgifter bestäms av staten. De styrande i kommunerna har i stort sett bara att verkställa beslut som fattas långt ovanför deras huvuden. De skattehöjningar, som de flesta kommuner drabbats av i år, beror i avgörande grad på statens, dvs regeringens åtgärder.

Den kommunala demokratin är försvagad, därför att staten bestämmer över för mycket av kommunernas utgifter. Vad händer då med den svenska demokratin över huvud taget när den offentliga sektorn kapat åt sig 80 procent av bruttonationalprodukten – vilket med nuvarande ökningstakt inträffar om endast något decennium? Kommer demokratin i sin helhet då att fungera bättre än den kommunala demokratin? Eller blir den enskildes handlingsfrihet lika begränsad som kommunernas är i dag?

Det finns tyvärr risk för det. Därför är det så viktigt att politikerna äntligen får den offentliga sektorns tillväxt under kontroll.

Matti Häggström